

tega učinka ne zaveda, se kajpada ponavlja in vztraja že zgolj zaradi tega; če pa se zaveda, neuspeh poseže na raven etične pozicije subjekta in lahko povzroči, da (si) vpleteni to poskušajo prikriti z racionalizacijami, s tem pa seveda celo utrjujejo postopke ali ravnanja, katerih učinkov sicer ne morejo odobravati. Kolikor jih na deklarativni ravni ne morejo odobravati, je nadaljnja posledica lahko tudi sistematično prikrivanje – učinek tega je torej laž, ki postaja del delovanja sistema. »Nemogoča« zahteva (uveljaviti ravnanje, katerega predpostavka je moment represije), vgrajena v diskurz, generira laž, nelegitimno razliko med tem, kar govorimo, in tem, kar delamo (in dosežemo oziroma bi lahko dosegli).

Z vidika zagotavljanja višjih pričakovanj in zagotavljanja kakovosti znanja v šolskem sistemu in z vidika učinkov popustljivosti v sistemu, ki se jih tu dotikamo, je ključni dejavnik, na katerega merimo in na katerega bi morale meriti tudi spremembe, *odnos do otrok ter nasploh do dela* v šoli in tudi dela za šolo izven pouka, vendar ne tako, kot si predstavljajo in zgrešijo tarčo tisti, ki o vzgoji radi govorijo v javnosti, posplošeno govoreč, da »naša javna šola ne vzgaja«. ⁵

V človeški družbi, ki prek diskurzivnega sveta (govorice) vzgaja in oblikuje posameznika ter reproducira samo sebe, kajpada vselej obstaja diskurz, ki ima vzgojne učinke. Starši, vrtci in šole *vselej že* vzgajajo in izvajajo socializacijo kot inherentno človeško dejavnost. Vprašanje je, kako to poteka. V določeni šoli, oddelku ali za posameznega učitelja je lahko ena od ključnih nerešenih težav že osnovni pedagoški akt: zagotavljanje osnovnih pravil delovanja v razredu in medosebnih odnosov, ki vzpostavijo kulturo dela v oddelku oziroma pri posameznem učitelju. Manj vidna kot ta neposredni in očitni problem pa so vprašanja, kako se določene teorije, didaktični pristopi, tehnološke novosti in kulturni ter vzgojni vzorci te družbe v obliki bistveno drugotnih stanj, za hrbtom zavesti, vpisujejo v delovanje *družin* in *šolskega sistema* kot *vzgojni učinki*, ki v posledicah vodijo v nižanje pričakovanj, ki jih imajo učitelji, starši in šolski sistem glede zmožnosti in ravnanj učencev, v opuščanje zahtev pri pouku do učencev oziroma v opuščanje nujnih ravnanj staršev ali učiteljev, še zlasti, ko to zadeva privzemanje obremenitev. ⁶

5 Ta diskurz, ki se je pričel uveljavljati v devetdesetih letih v okviru razprav o šolski zakonodaji, je analizirala M. Kovač Šebart (cf. Kovač Šebart, 2002).

6 Kako nekateri elementi sodobnega (pedagoškega) diskurza generirajo prepričanja učencev o »obremenjenosti« in delujejo tudi na način samoizpolnjujoče se prerokbe, smo že pokazali (cf. Kovač Šebart et al., 2004).